východnú Európu a koncept festivalov aj umeleckej formy sa presunul sem. Sme svedkami, že v 90. rokoch tu bolo mnoho festivalov, na Slovensku, Poľsku, Maďarsku a s oneskorením aj v Čechách. Juhoslávia má silné 70. a 80. roky, v 90. rokoch tam bola tiahla vojna. Na prelome tisícročí vidíme ústup týchto festivalov v tomto priestore a začína sa aktivizovať prostredie Japonska, západnej Ázie, Číny a Južnej Ameriky. Totiž akčné umenie im dalo jednoduchú formu sa vyjadriť, migrovať a komunikovať. Na festivaloch sa zúčastňujú umelci, ktorí sú v tých skupinách umelcov, ktorí prenikajú do galérií a aukcií na západe. Konkrétny prípad poznám, keď čínsky umelec bol v istom roku na festivale performance v undergroundovom klube a o pár rokov neskôr, v čase ďalšieho ročníka tohto festivalu už vystavoval v Múzeu súčasného umenia (o povýšeneckom správaní ani nehovorím). Podobne ako v Ázii, je aktívny priestor už dlhé roky v Južnej Amerike (Mexiko, Argentíne, Chile). Po týchto krajinách sa presúvajú konferencie o súčasnom performance a popri nich sa organizujú festivaly lokálnych umelcov a významných predstaviteľov aktivistov akčného umenia. Úplne inú stratégiu však prezentujú galerijné inštitúcie, ktoré prezentujú akčné umenie ako jednu z foriem, na ktorej je postavený výtvarný prejav umelca. A ďalšie spoločenstvo je zase završením línie spomenutej RoseLee Goldbergovej, ktorá organizuje svoj vlastný festival – bienale Performa od r. 2007, alebo v moskovskej Garáži pripravila výstavu 100 rokov performancie (2010).
Úplne iný rozmer by sme odsledovali, keby sme začali hovoriť o performancii vo virtuálnom priestore, alebo performancii ľudského tela v reáli komunikujúceho cez vlastného avatara vo virtuálnom priestore alebo robotické posthumánne performancie. Ide o to, čo si dokážeme pripustiť, že je ešte akcia, performancia a aké umenie sme ešte ochotní tejto forme prisúdiť.

6. Mám pocit, že o akčnom umení sa nie len na našom území hovorí pomenej. V čom si myslíte, že je problém? Máte pocit, že ľudia majú akčné umenie zafixované a priori ako niečo vulgárne?

Svojím spôsobom máte pravdu, ak sa pozriete na slovníkové heslo o akčnom umení v Ars Lexikon, ktorý pripravuje SAV v Bratislave, kde z nevysvetliteľných príčin akčné umenie končí rokom 1989.
Slovensko je z hľadiska zmapovania akčného umenia a performancie vskutku prikladné. SNG usporiadala výstavu Akčné umenie 1965 – 1989 s katalógom, akčné umenie sa objavilo na výstavách s rovnomennými publikáciami Šesťdesiate, Slovenské vizuálne umenie – Sedemdesiate, Osemdesiate roky. Bola vydaná publikácia najdlhšie trvajúceho festivalu akčného umenia a performancie na svete – TransArt Communication, ktorého sa zúčastnilo viac ako 400 umelcov.
Prebehla výstava Akčné umenie 90. rokov (Poprad, Nitra), ktorú som inicioval a ktorej kurátorkou bola Lucia Stachová (2001). Už v roku 1995 vyšla publikácia Avalanches (ed. Michal Murin), ktorá mapuje akčné prejavy v intermédiách, hudobné a teatralizované performancie. Časopis Profil 3/1993 priniesol monotematické číslo venované performancii. Môj text o performancii v 90. rokoch, ktorý som pôvodne napísal na objednávku festivalu akcie A.K.T. v Brne, bol uverejnený v publikácii Art Action 1956 – 1996, ktorý vyšiel v anglickej a francúzskej verzii v Kanade a v španielskej verzii v Španielsku.

Slovenskí performeri boli v 90. rokoch napojení na medzinárodné inštitúcie organizujúce festivaly performancií po celom svete, a tak sa otvorila cesta do Ázie, Japonska, Taiwan, Vietnam a podobne. Uskutočnilo sa niekoľko konferencií v Nových Zámkoch a aj v SNG (2001) za účasti významných predstaviteľov tejto umeleckej formy. Bolo vydaných niekoľko CD-ROMov, DVD. Na Slovensku okrem novozámockého festivalu boli Festival intermediálnej tvorby (1991), San Francisco Performance Art Festival (1991), Bazén – FIT (1992), Sound Off (1995 – 2002), BEE – CAMP (1995-6), festival Medzi v Skalici (1996 – 1998), Window (Nitra, 2000), OSUM (Nitra, 2004), Open gallery (Nitra, 2005) a pod. Posledným festivalom je PerformAction, ktorý som už ako súčasť edukácie zorganizoval v roku 2009 v Košiciach (vyšlo aj DVD) a v roku 2010 bude aj v Košiciach aj v Banskej Bystrici – teda spolu asi 60 študentov. V Nových Zámkoch v roku 2010 obnovil Jozef Juhász festival TransArt Communication, ktorého súčasťou budú aj workshopy so zahraničnými lektormi.
Slovenskí umelci sa zúčastňovali festivalov v Čechách - A.K.T. (1998, 1999, Brno), Malamut (1995 – 1999, Ostrava), Akční Praha (1999, Praha), Permanentní performance (1997, Cheb), z toho sú katalógy, recenzie v časopise Ateliér, bakalárske práce (Malamut) pre výskumný archív súčasného umenia Jiřího Ševčíka.
V oboch krajinách však došlo aj k tomu, že po vydaní rekapitulujúcich publikácií o akčnom umení, sa akoby predmet záujmu a výskumu nenávratne stratil v priepasti a celé je to považované za uzavretú kapitolu dejín. Teoretici, ktorí zmapovali uvedený priestor, sa v súčasnosti venujú už iným témam.

K tej vulgárnosti: keďže je všeobecná absencia rešpektu voči forme akcie, tak ako príklad akcií sa v edukačnom procese najčastejšie uvádzajú len najextrémnejšie polohy – viedenskí akcionisti a Vito Acconci. To pre znechutenie diváka stačí. To je ako keby som ja teraz hovoril o vulgarizme v maľbe len preto, že existuje vagina painting. Alebo o vulgárnosti sôch, keď Haruki Murakami realizuje sochu chlapca permanentne striekajúceho semeno do tvaru lasa (My Lonesome Cowboy), resp. o soche Jeffa Koonsa, ako obcuje s Cicciolinou. Obhajovať zvyšných 99,99 percent akčného umenia nie je možné v tomto texte. Upozorňujem však na márny boj s mýtmi a na deformovanú slovenskú optiku vedúcu k zjednodušovaniu. Ak hovoríme o zafixovanosti, vieme aj povedať, kde sa zobral fixatív. U nás si v novinách čitateľ nenájde dvojstranový rozhovor s výtvarným umelcom alebo teoretikom, ktorý aj má čo povedať, aj vie to povedať. Pomohla by aj profesionálna edukácia v odbore žurnalistika, alebo zavedenie špecializovaného redaktora (aj externého). Najvulgárnejšia je neznalosť.

7. Máte medzi súčasnou slovenskou akčnou výtvarnou scénou svojho favorita? Myslíte si, že tu rastie významný predstaviteľ?

Z pohľadu súčasných výstav je najvýznamnejším akčným(!) umelcom Roman Ondák, ktorého dielo – inštrukcia k akcii je jediným akčným umením, ktoré kúpila Tate modern v Londýne. Ondák je vystavený dokonca na výstave akčné umenie z východnej Európy (Performing the East - Salzburger Kunstverein, Salzburg). Postavenie významného „svetového" predstaviteľa aj akčného umenia ex post môže dosiahnuť Július Koller, teda myslím, že významnejší, než mal vo svojej dobe, resp. v dobe, kedy veci vznikali v

lokálnom slovenskom prostredí. Alexovi Mlynárčikovi v nemeckom prostredí určite pomohla monografická publikácia od Andrey Bátorovej, v domácom prostredí má však Mlynárčik veľký handicap, absentuje tu jeho odpoveď na jedinú otázkou, ktorú verejnosť ešte zaujíma. Významnosť môže ešte dosiahnuť Milan Adamčiak – minulý rok vyšiel o ňom text v časopise Leonardo Music v USA a vzbudilo to záujem. Tieto mechanizmy sú však galerijné.
Nemecký performer, teoretik a archivár Boris Nieslony v roku 2002 vydal typológiu akčného umenia s uvedením 80 termínov akčného umenia a 2500 najreprezentatívnejších akčných umelcov a performerov – medzi ktorými sú okrem Mlynárčika spomenutí aj Jozef Juhász, Peter Kalmus a Michal Murin, teda tí, ktorí sa v 90. rokoch aktívne pohybovali na medzinárodnej scéne akčného umenia a performance. Ďalší autori zo Slovenska sú uvádzaní až na základe mojich textov publikovaných v zahraničí, ich diela a akcie európska scéna nepozná.

Na konkrétnu otázku, či rastie významný predstaviteľ akčného umenia, moja odpoveď znie, že nepoznám autora, ktorý by sa dnes vydal vyslovene touto cestou. A hlavne „akcia" ako forma už nikdy nebude to, ako ju poznáme medzi rokmi 1960 – 1990. Druhá vec tkvie aj v dvojpólovosti samotnej formy: na jednej strane konceptuálna, puristická, zenová, introvertná (nemecká línia) a na druhej strane expresívna, spektakulárna a performatívna (teoreticky mapuje RoseLee Goldbergová).
Myslím, že éra nejakého elitného akčného hrdinu (umelca), ktorý by mal byť predstaviteľom niečoho, je už za nami. Akčnosť, performatibilita, aspekt času, ale aj intermedialita svojím spôsobom na výtvarnej scéne slávi úspech (k sklamaniu mnohých), je integrovaná do veľkej väčšiny umeleckého prejavu a nové technológie a médiá tomu napomáhajú.

8. Ako vznikol koncept projektu IDM.NET.DATA s webovou stránkou idm.aku.sk? Môžete ho trochu priblížiť? Osobne sa teším z každého ďalšieho zdroja informácií o najsúčasnejších autoroch.

V roku 2004 som začal pôsobiť na FVU v Banskej Bystrici ako vedecký pracovník a prednášal som dejiny svetového umenia po roku 1950. Ako vedecký pracovník som napísal monografický text o Jozefovi R. Juhászovi, organizátorovi festivalu Transart Communication, ktorý existoval od roku 1988 takmer 20 rokov a bol aj najdlhšie trvajúcim festivalom akčného umenia a performance vo svete. V tom čase som založil aj festival nových médií pre akademické prostredie pod názvom VAF(ex) čo je skratka VIDEO – AUDIO – FESTIVAL (ex) je predpona pre všetky slova začínajúce na ex. Na festivale sa prezentovalo mnoho teoretikov, umelcov, workshopov a aktivizoval som tým život v Banskej Bystrici. Od roku 2005 som viedol ateliér audiovizuálnej tvorby, ktorý sa pôvodne zameriaval na dokumentaristickú tvorbu. Ateliér som teda nasmeroval na nové médiá, ale viac technologicky orientované. V roku 2008 som po 4 rokoch festival doplnil prefixom DigiVAF(ex), čím som zdôraznil aj premenovanie svojho ateliéru na Digitálne médiá. Na školách nás nútia robiť granty, a tak bolo prirodzené, že aj ja som musel na ďalšie fungovanie interného fakultného festivalu získať grant. Bolo potom tiež prirodzené, aby som koncepčne a z viziou pristúpil k formulovaniu toho, o čom som vlastne písal do Profilu už od roku 1992 a čomu som venoval monotematické číslo Profil

4/2000 – novým médiám v umení. Webová stránka http://idm.aku.sk bola ideovo nahodená v roku 2007 a študent z môjho ateliéru, Michal Šimonfy, odviedol kus práce, aby to dotiahol do takejto podoby, v súčasnosti už máme nový ďalší upgrade stránky. Je však potrebné povedať, že web stránka ponúka veľa informácií, ale až po prihlásení a heslo majú študenti, ktorým je to určené. Bežný návštevník teda nevidí všetko. Momentálne je to najdynamickejší web venovaný umeniu nových médií a intermédií v akademickom prostredí v našom okolí, je založený na databázach, ktoré napĺňajú sami študenti. Mimochodom pred rokom 1989 som bol programátorom databázových súborov. Z databáz je potom možné realizovať rôzne výstupy a jedným z najelegantnejších je možnosť, aby si študent vytvoril vlastné web stránky alebo vytlačil portfólio. Je tam aj možnosť diskusií na témy nahodené študentmi, možnosť chatovania a pod., je to živá web stránka. IDM.NET.DATA (to je názov projektu) je programovaná tak, že vyhľadávače ju detekujú medzi prvými. IDM znamená – intermédiá (I) a digitálne médiá (DM), názvy dvoch ateliérov na našej katedre na FVU. Tento web mi pomohol aj pri koncipovaní výstavy Digital media v Dome umenia v Bratislave (2009), lebo na webe mám celý archív študentských prác od roku 2005.

Mimochodom, svoje pedagogické pôsobenie v Bystrici a Košiciach interpretujem ako umelecký projekt založený na akcii a performancii ukotvený konceptom beuysovskej sociálnej skulptúry, podobne, ako moje projekty sociálnej skulptúry týkajúce sa umelcov Milana Adamčiaka a Stana Filka. To už je ale rafinovanejšie akčné umenie vchádzajúce do života, do kultúry spoločenstva.

Michal Murin

Poznámky k súčasnej akcii a performancii

Prednáška na Porto Univerzity, 2008, Performance Art Festival, ADA
http://adaconference.blogspot.com/2008/02/pastactioncut.html

Čo je finálne dielo? Akcia v reálnom momente? Alebo video/fotografia snímaná počas performance?
Pre diváka, ktorý je účastný performancie, akcie, sound artového projektu alebo interaktívnej inštalácie, teda diela, ktoré je založené na temporalite, je dielom ako takým, až samotné dielo vnímané v tom konkrétnom čase, v ktorom je vytvárané.
Divák, ktorý v čase realizovania diela nebol prítomný na jeho plynutí, chápe videozáznam a fotografiu ako dokumentáciu, ale na základe tejto informácie je možné spätne hodnotiť akciu z pohľadu historického spracovania. Častokrát sa stáva, že o akčnom umení píšu teoretici, ktorí v čase realizovania diel vôbec nežili. Niekedy pracujú so sprostredkovanými informáciami, ktoré na jednej strane môžu byť skreslené a neúplné, ale na druhej strane prostredníctvom orálnej histórie, komparácie a skúmaním priamo pri zdroji môžu dôjsť k iným záverom (rewriting history), väčšinou však iba v detailoch.
V typológii temporálneho a performatívneho umenia máme však záznamy akcií a performancií, ktoré sú zároveň aj dielami. Sú to foto akcie – teda akcie len pre fotografiu, alebo videoperformancie – videoart, ktorý je záznamom akcie. Ak autor bežný dokument z vlastnej akcie nazve videoperformanciou, potom to už nie je len dokumentácia, ale dielo samotné.
Nové médiá, počnúc fotografiou, pomáhajú zachovať akciu, teda jej vizuálnu hodnotu, ale mámemnožstvo akcií, ktoré sú dokumentované - a to zámerne - len textom. Autor napíše text, chronologický zoznam úkonov (s pocitmi, myšlienkami).

Fenomén reálnej skúsenosti a dokumentácie z akcie
Akčné umenie sa snažilo v 60. rokoch o únik z inštitúcií, bolo proti aukčnému systému, výstavným a kurátorským evalváciám, a preto pred týmto systémom unikali do verejného priestoru, na ulicu, na festivaly. Ale systém ich dostihol aj tam, prišiel s honorármi za akcie (ako je to napr. u hudobníkov), relikvie po performancii kurátori zozbierali a neskôr sa ocitli na aukciách, teoretici umenia začali relevantne hodnotiť toto hnutie a svoje tvrdenia o existencii tohto fenoménu dokazovali foto a video dokumentmi. Následne si autori začali robiť dokumentáciu sami a stala sa posvätnou súčasťou akcie. Avantgardičnosť, ktorá bola v akčnom umení v 70. rokoch, viedla aj k takému názoru, že akcia, ktorá nemá svedka (oral history, odborný text) alebo nemá dokumentáciu (foto, video), akoby neexistovala. Je len málo umelcov akčného umenia, ktorí svoje akcie robia ako súčasť svojho života, nedokumentujú ho, nerobia si zápisky, alebo nerozprávajú o ňom vo svojich interview.

Manipulacia dokumentáciou.
Dnes existujú záznamy z akcií už 50 rokov, teraz nehovorme o futurizme, ktorý tu je už 100 rokov. Po postmoderne v kontexte akčného umenia sa rozhodne nájdu autori, ktorí urobili reinterpretáciu, citáciu konkrétnych historických performancií. Samozrejme ide o spôsob, ako sa to deje. Existuje termín parazitické umenie, ale v súčasnej dobe je zaujímavejšie realizovať interpretáciu diel s nánosom histórie, s druhou a tretou úrovňou odkazov a potom je takáto akcia intelektuálne zaujímavejšia pre poučeného diváka. Horšie je, keď sa stretávame s akciami, ktorých mustra je všeobecne známa a oni ju mainstreamovo používajú v súčasnosti (tu mám na mysli akcie ako zabaľovanie sa do igelitu a roztláčanie farby na podklad - tieto akcie, podľa mňa, boli mŕtve už pred 25 rokmi). A takéto akcie dnes môžete vidieť dokonca aj na firemných večierkoch ale školeniach korporátnej identity.

Podobne ako pôvodnou akciou manipuluje iný performer v jej interpretácii resp. citácii, môže aj autor ďalej voľne pracovať s vlastnou dokumentáciou akcie a záleží na rôznosti výslednej formy, kde sa dielo ocitne. V prípade, že autor z dokumentov akcie vyberie zvuky, resampluje ich a z vizuálneho materiálu urobí vizuálne sety, môže byť taká DJ and VJ party akceptovaná ako performancia, využívajúca vlastnú dokumentáciu z akcií, ktoré prebehli v reálnom čase. Tým chcem povedať, že limity na umeleckú manipuláciu asi neexistujú, iné je, ak je manipulácia „umeleckým útokom" na hodnoty, ktorými akciu zrelevantňuje historik umenia, teoretik (napr. v dokumente použije filter, ktorý z video nahrávky urobí záznam akoby nasnímaný pred 30 rokmi na super 8 mm, vtedy je to lož).

Slúži dokumentácia ako spôsob šírenia a propagácie akcie, alebo ako predmet vystavovania a predaja?
To, ako autor narába s dokumentmi, je autorská umelecká cesta, jej správnosť je ohodnotená konsenzom, či volba bola správna. Osobne si myslím, že autor si môže robiť čo chce, ale nie všetko sa musí stretnúť s pozitívnou odozvou, akceptáciou a napokon aj inštitucionálnym uznaním, ak nám ide len o to. Tvorba, vrátane akcie a performancie, môže byť aj tzv. neverejná. Sám mám akcie, o ktorých sa nik nikdy nedozvie, pretože tí, čo boli ich účastníkmi, to tiež nemajú potrebu medializovať alebo zverejňovať.

Akcie, po tom, ako sa začínajú akceptovať aj inštitucionálne, sa vracajú do galérií, či už vo forme výstav ich dokumentácií, alebo ako paralelný doplnok iných foriem umenia, ako sprievodná akcia na otvorení výstavy. Umenie akcie sa vracia do galérie podobne ako sa napr. vrátili do galérií umelci hnutia Fluxus, land artu, umelci pracujúci vo verejnom prostredí alebo site specific artu. Diváci dneška už majú receptory na súčasné umenie a svoj vplyv urobila aj televízia a reklamy, resp. mediálne komunikácie. Narastá vplyv konceptuálneho umenia do reklamy, kedy absolventi umeleckých škôl nastupujú do reklamných agentúr a jedine nápad, šarm, vtip im pomôže sa presadiť. Preto vidíme z rôzneho uhla pohľadu od postsurrealistického, neodadaistického, konceptuálneho, kvázirebélie, zenového a podobne. Je to diametrálne iné myslenie o reklame ako ho poznáme spred 15 rokov. Reklamu menia aj nové možnosti počítačovej animácie, výklady v hypermarketoch sú lepšie „umenie" ako inštalácie v galériách, video-gagy teenagerov na internete sú zaujímavejšie, nápaditejšie ako akcie akademicky vzdelaných videoartistov, ktorých pocit doby tiež doviedol k humoru. To sú momenty, s ktorými sa umenie stretáva tým častejšie, čím viac si uvedomíme, že súčasné technológie umožňujú individualizáciu umením, nikdy

predtým sme nemali toľko umelcov ako teraz. A niektorí sa odhodlávajú ísť novými cestami, ako je angažovanosť, investigatívnosť, aktivizmus, konceptuálny dokumentarizmus a podobne. Podobne ako pred 15 rokmi každý chcel napísať román, dnes každý dokumentuje, fotografuje, filmuje, vytvára individuálnu hudbu, vlastné web projekty, vlastné internetové vysielanie, vlastnú internetovú televíziu, a s tým je spojená dynamizácia performativity – akčnosti.
Jedna časť takýchto projektov je intelektuálne menej náročná, má len prvú úroveň čítania a tá, po splnení dramatickej stavby, sa stáva súčasťou pop kultúry. Niektoré projekty majú okrem tejto úrovne aj ďalšiu konceptuálnu nadstavbu a tie fungujú mimo mainstream, mimo popkultúru, a časť z nich sa stáva umením.

Možné smery využitia všeobecnej vedomosti o akčnom umení v bežnom živote a v reklame.
Sme svedkami individualizácie umenia – počet umenia chtivých jedincov narastá, notebooky, kamery, internet cez telefón, web stránky, počítačová multimedialita sú potenciály, ktoré dokážu vytvoriť priestor a umožniť kreativitu. Dnes je individualizácia tak ďaleko, že ľudí viac baví kreovať, ako pasívne vnímať večerné predstavenie a kreativitu iných. To je fenomén, ktorý zažívame pri internetových rádiách, stream TV, web2, myspace.com, secondlife.com, youtube.com a podobne. Dôkazom toho môže byť aj profesionalizácia „laickej" zručnosti a hobby kreativita na profesionálnej úrovni (pozrime nezávislý film, filmové festivaly). Vidíme, ako sa mení a zvyšuje spektakularita a performerské prezentačné zručnosti pri odborných prezentáciách vedeckého, marketingového typu pomocou powerpointu (Windows). Veľké korporácie majú svoje oddelenia eventov, ktoré usporiadajú pre zákazníkov happeningy (pritom používam korporátnu terminológiu, nie umelecko historickú). Na kreatívnych školeniach o produktoch si inak seriózni biznismeni robia vlastné photoshopové gagy, videofilmy parodujúce umelecký svet, kombinujú tento svet s ich korporátnou realitou a ich produktmi. Sami si vytvárajú kreatívny scenár, dávajú inštrukcie kameramanovi, rekvizity aj finančne náročnejšie nie sú problém. Samozrejme lektorom a nakoniec režisérom je komerčne orientovaný bývalý absolvent umeleckej akadémie, ktorý ovláda pohyb postavy pred kamerou, pohyb kamery, strih a pod. Výsledný produkt – DVD sami pre seba – je na svete, je to stratégia aktívneho oddychu a priblíženie sa k téze Josepha Beuysa, že každý je umelec a všetko, čo označíme za umenie, je umenie a pod. Je to demokratizácia umeleckého procesu formou individualizácie kreativity. Barbarské? Prečo?

Výstavy mapujúce akčné umenie na Slovensku:

1996
Šesťdesiate/The Sixties, Slovenská Národná Galéria - Slovak National Gallery, Bratislava, 1996, vydaný katalóg
2000
20. storočie - Dejiny slovenského výtvarného umenia/ Slovak Visual Art in 20th Century - / Slovenská Národná Galéria - Slovak National Gallery, Bratislava, 2000
2001
Umenie akcie 1965 -89 / Action Art 1965 – 1989, Slovenská národná galéria - Slovak National Gallery, Bratislava, vydaný katalóg
Umenie akcie 1989 – 2000 / The Art of Action 1989-2000, Nitrianska Galeria – Nitra Gallery, Nitra
Umenie akcie 1989 – 2000 / The Art of Action 1989-2000, Tatranská galéria – Tatra Gallery, Poprad
2002
Sedemdesiate/ The Seventies, Slovenská národná galéria - Slovak National Gallery, Bratislava, vydaný katalóg
2006
Autopoesis, Slovenská národná galéria, Bratislava, vydaný katalóg
2007
OUT OF THE CITY. Land art - City Gallery of Bratislava / Galéria mesta Bratislavy, Bratislava
2009
Osemdesiate / The Eighties, Slovenská národná galéria - Slovak National Gallery, Bratislava, vydaný katalóg

Festivaly akčného umenia a performancií (výber):

Dni experimentálneho umenia, Rožnov pod Radhoštěm, 1987 -1988
TransArt communication, Nové Zámky, 1988 - 2007
Malý veľký tresk Bratislava, 1989
Festival intermediálnej tvorby, FIT, Bratislava, 1991 – 1992
San Francisco Performance Art, Bratislava, 1991
NIPAF – Nipon International Performance Art Festival, Japonsko, od 1993
SOUND OFF festival, Bratislava, Šamorín, Nitra, 1995 – 2002
Festival Medzi, Skalica, 1995 – 1998
Most, Štúrovo, 1996
Permanentný performance, Cheb, 1997
Festival Malamut, Ostrava, 1995 – 1999 a od r. 2007
Akční Praha, 1999 -2001
International Performance Festival - MűvészetMalom, Szentendre, od r. 1999
Art in Window, Nitra, 2000
Art in Action, Slovenská národná galéria, Bratislava, 2001
PerfomACTION, Košice 2009,
TransArt communication New Series, 2010
PerfomACTION 2010, Košice a Banská Bystrica, 2010
PERFORMA, international biennial of new visual art performance, New York City, od r. 2005

Ďalšie festivaly nájdete na www.asa.de, http://performancelogia.blogspot.com/ a pod.

Domáce publikácie a odborné časopisy (výber):

Živé umenie, preklad časti knihy RoseLee Goldberg: Performance Art (1986), samizdat, ed. Michal Murin, 1988, Bratislava
PROFIL súčasného výtvarného umenia 3/1993, monotématické číslo venované akčnému umeniu a performanciám, autor koncepcie: Michal Murin
Gábor Hushegyi: Actinart, Profil 3/2001
Andrea Bátorová a Lucia Stachová: Považujete akčné umenie za revolučné, Profil 3/2001
Lucia Gregorová: Umelci, ich telá a performancie. In: Osemdesiate - Postmoderna v slovenskom výtvarnom umení 1985 -1992, s. 200 - 214, 7 reprodukcií, ed. Beata Jablonská, Slovenská národná galéria, Bratislava, 2009, ISBN 978-80-8059-140-3

Od roku 1988 do r. 2007 v Nových Zámkoch umelecké zoskupenie Studio erté organizovalo festival Transart Communication a v roku 2008 vydalo vydavateľstvo Kalligram rozsiahlu publikáciu:

Transart Communication - Performance and Multimedia Art, Studio erté 1987 – 2007, editori: Gábor Hushegyi, József R. Juhász, Ilona Németh, vydal Kalligram, 2008, Bratislava, ISBN 978-80-7149-975-6

Michal Murin: Perforancie Jozefa Juhásza:, IN: PARAF : Juhász R. József - Koltészetérol és performanszairól 1983 - 2007. Budapešť: Rácio Kiadó, 2008. - 157 s. - (Aktudlis Avantgárd, 20. zv.). - ISBN 978-963-9605-45-9

Vznik výstavy Umenie akcie 1989 – 2000 / The Art of Action 1989-2000 v Poprade a Nitre inicioval Michal Murin a podkladom bol text uverejnený v internetovom časopise pre akčné umenie a performancie inštitúcie ASA, Kolín: http://www.asa.de/magazine/iss4/11murin.htm
Kurátorkou bola Lucia Gregorová – Stachová. Garantmi projektu boli Michal Murin a Peter Kalmus.

Texty o slovenskom akčnom umení a performance uverejnené v relevantných publikáciách v zahraničí (výber):

Gábor Hushegyi: Importance. Place et rôle du Studio eré (1987-1997) dans l´art de la (Tchéco)Slovaquie. / The Importance. Position and Role of Studio erté (1987-1997) in the Art of (Czécho)Slovakia. U.o., 458-467; In: Art Action 1958-1998. Ed.: Richard Martel. Éditions Intervention, Québec, Canada, 2001, ISBN: 2-920500-19-8
Michal Murin: L´art de performance en Slovaquie - A partir d´une forme artistique et de sa réflexion vers la coexistence de mondes solitaires / Performance Art in Slovakia - From the Art-Form, and its Reflection Towards the Co-Existence of Solitary Worlds. In: Art Action 1958-1998. pages. 454-457. Ed.: Richard Martel. Éditions Intervention, Québec, Canada, 2001, ISBN: 292050019-8
Gábor Hushegyi: La Importancia, posición y papel de Studio Erté (1987-1997) en el arte de (Checo) Eslovaquia, In: ARTE ACTION 1, 2 1958 - 1998, str.: 382 - 89, ed. Richard Martel, IVAM – Institut Valencia d´Art Modern, Valencia, 2004, ss. 390-404, ISBN 84-482-3714-5
Michal Murin: El art performance en Eslovaquia – De la forma artistica y su reflejo a la coexistencea de mundos solitario, In: ARTE ACTION 1, 2 1958 - 1998, pages: 382 - 389, ed. Richard Martel, IVAM – Institut Valencia d´Art Modern, Valencia, 2004, Spain, ISBN 84-482-3714-5
Radislav Matuštík: The Incredible Miracle of Being, In: Body and the East, First MIT Press editon, Moderna galerija, ed.: Zdenka Badovinac, 1998, Ľubľana, Slovinsko, ISBN 0262522649
Michal Murin: Performance Art in Slovakia in the 90s (From the Position of the Art-Form, through its Reflection to the (Co-Existence of Solitary Worlds), web magazine, www.asa.de, ASA, Kolín, http://www.asa.de/magazine/iss4/11murin.htm. Na základe tohto textu boli slovenskí akční umelci uvedený v typológii performance artu, ktorý pripravil Boris Nieslony – kustód archívu akčného umenia a performance v Kolíne a vydavateľ net ASA magazine: Boris Nieslony – Gerhard Dirmoser: Performance – Art kontext, Magyar Muhely, vol. 41, 122, 2002/3, Budapešť.
Bátorová, Andrea: Aktionskunst in der Slowakei in den 1960er Jahren. Aktionen von Alex Mlynárčik. Berlin: LIT – Dr. W. Hopf, 2009. ISBN 978-3-8258-1838-8.

Výstavy slovenských umelcov na zahraničných výstavách prezentujúcich akčné prejavy v konceptuálnom umení:

2009	*Performing the East, Salzburg Kunstverein, Salzburg, Austria*
	Out Of The City - National Center For Contemporary Art (NCCA) - Moscow Branch, Moscow
	Performing the East - Salzburger Kunstverein, Salzburg
2008	*Between concept and action - Galleria Sonia Rosso, Turin, Italy*
2006	*Living Art on the Edge of Europe - Kröller-Müller museum, Otterlo*
2004	*Performance Art from Slovakia - Galeria Bielska BWA, Bielsko-Biala*
2003	*Parallel Actions: Conceptual Tendencies in Central Europe from 1965 to 1980 - Austrian Cultural Forum, New York City, NY*
	Limes, MAMU Gallery, Budapest
2001	*Body and the East - Exit Art, New York City, NY*
2000	*Global Conceptualism - Points of Origin, 1950s-1980s - MIT List Visual Arts Center, Cambridge, MA*
2000	*Aspect - Positions - 50 Years of Art in Central Europe 1949-99 - Ludwig Museum - Museum of Contemporary Art - Budapest, Budapest*
1999	*Global Conceptualism: Points of Origin 1950s–1980s - Queens Museum of Art, New York City, NY Intermedia / Tribute to Dick Higgins - Ernst Museum Budapest, Budapest*

Obzvlášť významná výstava:
Out of actions (13 February 1999 - 11 April 1999), MOT Museum of Contemporary Art, Tokyo, Japan
Out of Actions: Between Performance and the Object, 1949-1979 (8 February 1998 - 10 May 1998), The Geffen Contemporary at MOCA, Los Angeles, CA, USA
Out of actions - Aktionismus, Body Art & Performances 1949-1979 (17 June 1998 - 6 September 1998), Museum für angewandte Kunst (MAK), Vienna, Austria, (pre študijné účely je katalóg k dispozícii)